

Написи в Китаївській пустині, яка належала Лаврі. Стаття „О древностях, найденных в Киеве“ 25 травня 1824 р. неподалік від огорожі Михайлівського монастиря на стенді, що вела з Подолу до старого міста, міщанином Василем Хащевським (друкується за публікацією в „Трудах и Записках Общества истории и древностей российских“ 1826 р. (Ч. III.— Кн. 1).

Свідченням уваги Євгенія до спеціальних історичних дисциплін є стаття „Примечания на грамоту великого князя Мстислава Володимировича, удельного князя новгородского, пожалованную новгородскому Юрьеву монастырю“, у якій автор розглядає такі питання, як датування грамоти, аналіз тексту, аналіз паперу і чорнила, опис почерку і правопису, надрядкових знаків і літер, аналіз ознак достовірності цієї грамоти.

Друкувалася вона двічі: 1818 р. у „Вестнике Европы“ (№ 15, 16) і 1826 р.— у „Трудах и Записках Общества истории и древностей российских“ (Ч. III.— Кн. 1).

Істотним доповненням є, безперечно, „Биография Евгения, митрополита киевского, 1835 года“, опублікована 1845 р. М. Погодіним у „Словаре русских светских писателей“.

Видання супроводжується передмовою Тетяни Ананьєвої під заголовком „Читайте для познания Киева...“, а також складеними нею коротким словником рідкоживаних термінів, списком основної літератури про життя та діяльність митрополита Євгенія Болховітінова, примітками, іменним покажчиком, географічним покажчиком, топографічним покажчиком, що значно полегшує користування книжкою.

У передмові цілком умотивовано зосереджена основна увага на характеристичній науковій діяльності митрополита. Правда, не завадило б, якби розповідь про його зацікавлення археологією була дещо ширшою. Маємо, зокрема, на увазі активне сприяння дослідженню фундаменту Десятинної церкви та Золотих воріт у Києві.

Необхідно також зауважити, що, при всій цінності праць Є. Болховітінова, у них є застарілі і неприйнятні положення, які були спростовані пізнішими дослідженнями. Коментувати їх, звичайно, немає потреби, але коротке застереження у передмові чи у вступній частині до приміток було б доречним.

Загалом видання заслуговує позитивної оцінки. Воно стане у пригоді не лише киевознавцям, але всім, хто цікавиться минулим України.

Іван БУТИЧ

Олександр Оглоблин. Студії з історії України. Статті і джерельні матеріали / Ред. Любомир Винар.— Нью-Йорк; Київ; Торонто, 1995.— XI + VII + 419 с.

Діапазон наукових зацікавлень визначного українського історика Олександра Оглоблина (1899—1992) надзвичайно широкий і різнобічний. Він є автором праць з економічної і політичної історії України XVI—XX ст., історіографії, джерелознавства, археографії, генеалогії, історичної географії. Найвизначнішими його

працями є „Очерки истории украинской фабрики“ у двох томах (1925); „Ескізи з історії повстання Петра Іваненка (Петрика)“ (1929); „Нариси з історії капіталізму на Україні“ (1931); „Українсько-московська угода 1654 року“ (1954, 1957; українською та англійською мовами); „Ukrainian Historiography, 1917—1956“ (1957); „Люди старої України“ (1959); „Гетьман Іван Мазепа та його доба“ (Записки НТШ.— Нью-Йорк, 1960.— Т. 170); „Опанас Лобисевич (1732—1805)“ (1966); „Українська церковна історіографія“ (Український історик.— 1969.— Ч. 4 (24)); „Проблеми схеми історії України ХІХ—ХХ століття (до 1917 року)“ (1971); „Завдання української історіографії на еміграції“ (Український історик.— 1978.— Ч. 4 (60) та інші. Усього, за свідченням доктора Любомира Винара, нараховується близько тисячі праць. Багато з них опубліковані в „Енциклопедії українознавства“, де редактором історичного відділу був О. Оглоблин.

Як відомо, з 1944 р. учений перебував на еміграції, і його праці в Україні були недоступні навіть фахівцям, не кажучи про широкий загал. А тираж його книги „Нариси історії України. Випуск V“, що з'явився 1941 р., було знищено.

Видання „Студії з історії України“ О. Оглоблина, старанно упорядковане та відредаговане Любомиром Винаром, огляд якого пропонуємо увазі читачів, є першою ластівкою для пізнання сімдесятирічного творчого доробку вченого. У ньому вміщено 20 матеріалів, написаних О. Оглоблиним в останні роки життя й оприлюднених передовсім у часописі Українського історичного товариства „Український історик“, співробітником і членом редколегії якого він був, а також у виданнях УВАН у США, хоч серед них є й такі, що публікуються вперше.

З Українським історичним товариством та „Українським істориком“ О. Оглоблин співпрацював від самого початку їхнього існування аж до кінця життя. 1965 р. він очолив Товариство, а з 1980 р. став його почесним головою. З Українською вільною академією наук у США О. Оглоблин був пов'язаний з 1951 р., коли очолив Історичну секцію; у 1970 і 1974 рр. він обирався президентом УВАН у США, а від 1987 р.— її почесний президент. Тому-то й не дивно, що видавцями „Студій“ стали саме Українське історичне товариство та Українська вільна академія наук у США.

Книга складається із вступного розділу і восьми частин. Частина I, що має назву „Автобіографія“, містить одну працю — „Мій творчий шлях українського історика“.

Частина II „Україна в ХІХ і ХХ століттях“ об'єднує чотири праці: 1) „Проблеми схеми історії України 19—20 століття (до 1917 року)“ — доповідь на VIII конференції українських істориків та дослідників суспільних наук УВАН у США 5 грудня 1950 р.; 2) „Михайло Грушевський і українське національне відродження“ — доповідь на урочистій конференції УВАН у Нью-Йорку в Колумбійському університеті (з нагоди його 200-ліття) 19 грудня 1954 р., присвяченій пам'яті М. С. Грушевського; 3) „Проблема українських зв'язків Шевченка“ — доповідь на урочистій Шевченківській конференції, що відбулася в УВАН у Нью-Йорку 6 травня 1972 р.; 4) „Предки Миколи Гоголя“.

Частина III „Українська козацько-гетьманська держава“ теж містить чотири праці: 1) „Проблема державної влади на Україні за Хмельниччини й Переяславська угода 1654 року“; 2) „Гетьман Іван Мазепа і Москва“; 3) „Два портрети діячів Мазепиної доби“; 4) „Берлінська місія Капніста 1791 року“.

Частина IV „Українська історіографія і історики“ включає сім матеріалів: 1) „Володимир Антонович та його історична школа“ — доповідь, зачитана 1 лютого 1959 р. у Нью-Йорку на урочистій пленарній конференції УВАН, присвяченій 50-річчю з дня смерті В. Антоновича. У програмі назва дещо інша: „Во-

лодимир Антонович і новітня українська історіографія". На рукописі дата остаточного викінчення доповіді 28 січня 1959 р. Друкується вперше; 2) „Микола Василенко і Вадим Модзалевський“ (за неопублікованими матеріалами). Ця стаття є окремим розділом ширшої праці автора „Люди Нової України“; 3) „Пам'яті Антона Степановича Сиявського (1864—1951)“; 4) „Пам'яті Дмитра Багалія (1857—1932—1957)“ („Дмитро Іванович Багалій і українська історична наука“). Це доповідь, яку виголосив О. Оглоблин на урочистій конференції УВАН у Нью-Йорку з нагоди 100-річчя від дня народження Дмитра Багалія у суботу 21 грудня 1957 р.; 5) „Леонід Соневицький (1922—1966)“; 6) „Семен Підгайний (1907—1965)“; 7) „Українська церковна історіографія“ (Вступ; I. Українська церковна історіографія до XIX століття; II. Українська церковна історіографія XIX — початку XX ст.; III. Новітня українська церковна історіографія (1917—1967); Література).

Частина V „Українське історичне товариство“ і „Український історик“ об'єднує три матеріали: 1) „Завдання української історіографії на еміграції“; 2) „Слово про Любомира Винара“ (з нагоди 30-річчя науково-академічної праці професора Любомира Винара (1950—1980), засновника „Українського історика“); 3) „Десятиліття „Українського історика“. 1963—1973“.

Частина VI „Архівні матеріали“ містить дві публікації: 1) „З листів Д. І. Дорошенка до О. П. Оглоблина“; 2) „Любомир Винар. Листи Івана Крип'якевича до Олександра Оглоблина з 1941—1943 років“.

Частина VII „Оглоблинознавство“ — це короткий біографічний нарис „Олександр Петрович Оглоблин (1899—1992)“, написаний Л. Винаром, і 15 фотографій.

Нарешті, частина VIII, яка включає „Вибрану бібліографію праць про О. Оглоблина“ і „Праці Олександра Оглоблина, що залишаються в рукопису“. Це і викінчені монографії, і статті та рецензії (понад 60), спогади і матеріали, щоденник, серед яких хотілося б виділити „Рудні Правобережного Полісся XVI—XIX ст.“. Реєстр близько 500 рудень з короткими історичними відомостями про кожне підприємство (1936); „Історія назв вулиць м. Києва“ (1936); „Реєстр універсалів гетьмана Івана Мазепи (1687—1709)“ (1940); „Труди і дні гетьмана Івана Мазепи“. Хронологічний покажчик (1940); „Іконографія гетьмана Івана Мазепи“ (1966); „Рід і нащадки гетьмана Петра Дорошенка“ (1970); „Рід Максима Рильського“ (1970); „Люди Нової України. Нариси й спогади (1950—1970)“; „Курс української історіографії XVIII—XIX століть (до Грушевського)“ (1940); „Нариси з української історіографії XX століття“ (1954).

Закінчується книга примітками редактора і покажчиком імен.

Видання „Студії з історії України“ О. Оглоблина супроводжується, як уже вказувалось, вступним розділом (С. I—XLVII). Відкривається він вступним словом „Від редактора“ (українською і англійською мовами) з повідомленням президії Українського історичного товариства „У справі видання архівних матеріалів і праць проф. Олександра Оглоблина“, де зазначено, що „Проф. О. Оглоблин передав виключне право на усі його друквані і недруквані праці проф. Любомирові Винарові [...]“. Виконуючи волю Покійного, просимо усі видавництва, редакції журналів і часописів, установи і усіх заінтересованих, які плянують друкувати праці і матеріали проф. О. Оглоблина в українській, англійській або інших мовах, узгодити ці справи з проф. Л. Винаром. Це також відноситься до епістолярної спадщини проф. О. Оглоблина“.

Насамкінець, після змісту, йде розвідка Любомира Винара „Наукова творчість проф. д-ра Олександра Оглоблина“. Наголосивши на тому, що діапазон наукових зацікавлень О. Оглоблина надзвичайно широкий, Л. Винар виділив такі проблеми: 1) історіографія; 2) економічна історія України; 3) політична і суспільна історія;

4) історія церкви і культури; 5) допоміжні історичні дисципліни, особливо генеалогія, якою учений займався усе своє життя.

Будемо сподіватися, що незабаром з'являться наступні томи праць Олександра Оглоблина, зокрема етнографічна спадщина, що нині готується до друку.

Іван БУТИЧ

Іншомовні джерела до історії міст і сіл України: Показчик літератури / Уклад О. Д. Кізлик. Наук. ред. О. А. Купчинський.— Львів: Львівська Наук. б-ка ім. В. Стефаника, 1995.— 289 с.

У науковому світі нашої держави і за її межами знають відомого бібліографа, патріарха української бібліографії Олександра Кізлика, який за багаторічну роботу на ниві бібліографії склав низку персональних бібліографічних показників змісту журналів, краєзнавчих праць учених Інституту суспільних наук АН України, редагував бібліографічні праці інших бібліографів.

Він узяв участь у складанні відомого бібліографічного посібника „Т. Г. Шевченко. Бібліографія літератури про життя і творчість. 1839—1959“, що вийшла у двох томах, персональних показників про Іларіона Свенціцького, Івана Крип'якевича, Тимофія Бордуляка, Йосипа Дзендзелівського, Григорія Нудьги. Склав показники змісту українських журналів „Друг“, „Зоря“, „Вікна“.

Уже багато років О. Кізлик веде помітну довідково-бібліографічну діяльність у Львівській науковій бібліотеці імені В. Стефаника НАН України. Є дійсним членом Наукового товариства імені Шевченка у Львові.

У 60-х рр. О. Кізлик зацікавився краєзнавчою бібліографією, чим продовжив роботи видатного українського вченого-бібліографа Федора Максименка, який був автором відомих краєзнавчих бібліографічних праць з краєзнавства України.

За дорученням Головної редакції видання „Історія міст і сіл Львівської області“, у 1967 р. О. Кізлик склав короткий бібліографічний показник „Іншомовні матеріали до історії міст і сіл України“, який вийшов невеликим тиражем (200 примірників) і швидко став бібліографічною рідкістю.

Десятьма роками пізніше О. Кізлик взяв участь у складанні великого краєзнавчого показника „Історія міст і сіл Львівської області“ (Львів, 1977.— 406 с.), науковим консультантом якого був Федір Максименко.

На жаль, показник потрапив під пильне око тодішніх працівників спецфонду Львівської наукової бібліотеки імені В. Стефаника АН УРСР, через що на вже видрукованих примірниках показника поставлено штамп „Для службового користування“. А це означало його закриття і передачу до спецфонду. Причиною цієї заборони були включені до показника „Історичні проходи по Львові“, І. Крип'якевича і шематизм трьох галицьких греко-католицьких епархій, які давали цікаві відомості про міста і села Галичини. Ось ще один приклад науковості та „об'єктивності“ радянської науки.

Зацікавлення краєзнавчою бібліографією дало поштовх О. Кізликові до створення допоміжного бібліографічного показника „Памятники истории и культуры